Mobilność Dorosłych
Akredytacja nr 2024-1-PL01-KA120-ADU-000278892
Współfinansowane przez Unię Europejską

Sytuacja osób starszych w Hiszpanii

Opieka państwa i formy aktywizacji seniorów

Raport powstał jako rezultat mobilności grupowej do Malagi (Hiszpania) w dniach 19–25.04.2026, zrealizowanej w ramach akredytacji Erasmus+ w sektorze Edukacji Dorosłych nr **2024-1-PL01-KA120-ADU-000278892**, którą posiada Fundacja na rzecz edukacji – SMART.
Projekt nr **2025-1-PL01-KA121-ADU-000340109**

1. Wprowadzenie

Raport przedstawia sytuację osób starszych w Hiszpanii, rozwiązania stosowane przez państwo w zakresie zabezpieczenia emerytalnego, ochrony zdrowia i opieki długoterminowej oraz formy aktywizacji seniorów proponowane przez instytucje publiczne, samorządy i organizacje społeczne.

Opracowanie powstało na podstawie mobilności grupowej do Malagi, w której udział wzięło sześć dorosłych słuchaczek Fundacji w wieku 65+ pod opieką dwóch pracowników Fundacji. Organizacją przyjmującą była TRIBEKA. Uczestniczki poznały hiszpański model życia seniorów, w którym ważną rolę odgrywają przestrzeń publiczna, codzienna aktywność na świeżym powietrzu i bogata oferta dla osób starszych.

2. Sytuacja demograficzna i społeczna seniorów

Hiszpania ma jedną z najwyższych przeciętnych długości życia na świecie i najwyższą w Unii Europejskiej – wynosi ona około 84 lat. Osoby w wieku 65+ stanowią około jednej piątej mieszkańców, a ich udział będzie szybko rósł, gdy na emeryturę przechodzić będą liczne roczniki z lat 60. i 70.

Podobnie jak w innych krajach Europy Południowej, rodzina jest najważniejszym źródłem wsparcia dla osób starszych. Seniorzy często pomagają w opiece nad wnukami, a ich emerytury bywają ważnym wsparciem dla dorosłych dzieci. Jednocześnie rośnie liczba osób starszych mieszkających samotnie, zwłaszcza w dużych miastach, dlatego samotność seniorów stała się w Hiszpanii ważnym tematem publicznym.

Łagodny klimat i kultura życia „na ulicy” sprzyjają aktywności. Spacery (paseo), spotkania w barach i na placach, późne posiłki w gronie rodziny i znajomych są codziennością także dla osób w podeszłym wieku.

3. Opieka państwa

Zabezpieczenie emerytalne

Emerytury wypłaca system Zabezpieczenia Społecznego (Seguridad Social). Wiek emerytalny jest stopniowo podnoszony i do 2027 r. osiągnie 67 lat (osoby z długim stażem pracy mogą przejść na emeryturę w wieku 65 lat). Osoby, które nie nabyły prawa do emerytury, mogą otrzymać emeryturę niezależną od składek (pensión no contributiva), przysługującą osobom o niskich dochodach. Hiszpańskie emerytury są corocznie waloryzowane zgodnie z inflacją.

Ochrona zdrowia

Krajowy System Zdrowia (SNS) jest powszechny i finansowany z podatków, a zarządzają nim wspólnoty autonomiczne – w Andaluzji jest to Andaluzyjska Służba Zdrowia (SAS). Emeryci płacą niewielką część ceny leków na receptę, z miesięcznym limitem zależnym od dochodu, a osoby o najniższych dochodach są z opłat zwolnione. Wizyty u lekarza rodzinnego można umówić przez internet lub aplikację, a recepty są elektroniczne.

Opieka długoterminowa

Podstawą systemu opieki jest ustawa o niesamodzielności z 2006 r. (Ley de Dependencia), która wprowadziła System Opieki nad Osobami Niesamodzielnymi (SAAD). Po ocenie stopnia niesamodzielności osoba starsza może otrzymać:

- **teleopiekę (teleasistencia)** – urządzenie alarmowe w domu lub na nadgarstku, połączone z centrum pomocy działającym całą dobę,
- **pomoc w domu (ayuda a domicilio)** – wizyty opiekunów pomagających w higienie, posiłkach i porządkach,
- **ośrodki dziennego pobytu (centros de día)** – opieka, rehabilitacja i zajęcia w ciągu dnia,
- **miejsce w domu opieki (residencia)** – dla osób wymagających stałej opieki,
- **świadczenie dla opiekuna rodzinnego** – wsparcie finansowe dla członka rodziny, który opiekuje się seniorem w domu.

4. Formy aktywizacji seniorów

Hiszpania wyróżnia się bardzo bogatą ofertą dla aktywnych seniorów, tworzoną przez państwo, wspólnoty autonomiczne, gminy i organizacje społeczne:

- **Program turystyki społecznej IMSERSO** – państwowy instytut ds. osób starszych (IMSERSO) organizuje dofinansowane wyjazdy wypoczynkowe dla emerytów poza sezonem. Program jest bardzo popularny i jednocześnie wspiera branżę turystyczną.
- **Program uzdrowiskowy IMSERSO (termalismo)** – dofinansowane pobyty w uzdrowiskach.
- **Centra dla seniorów** – w Andaluzji działają Centra Aktywnego Uczestnictwa dla Osób Starszych (Centros de Participación Activa), a w wielu miastach gminne kluby seniora. Oferują m.in. gimnastykę, taniec, zajęcia plastyczne, kursy komputerowe, wycieczki, stołówkę i doradztwo.
- **Uniwersyteckie programy dla seniorów (Aulas de Mayores)** – uczelnie, w tym Uniwersytet w Maladze, prowadzą zajęcia dla osób dojrzałych z różnych dziedzin wiedzy.
- **Parki z urządzeniami do ćwiczeń (parques biosaludables)** – bezpłatne siłownie plenerowe przystosowane do potrzeb osób starszych, obecne w wielu hiszpańskich miastach.
- **Karta seniora** – w Andaluzji osoby 65+ mogą otrzymać kartę (Tarjeta Andalucía Junta sesentaycinco) uprawniającą do zniżek, m.in. w transporcie publicznym.
- **Programy przeciwdziałania samotności** – organizacje społeczne i gminy prowadzą wolontariat towarzyszący, telefony wsparcia i programy międzypokoleniowe, np. wspólne zamieszkiwanie studentów z seniorami.

5. Obserwacje z mobilności w Maladze

Uczestniczki brały udział w zajęciach ruchowych, spacerach nadmorskich, warsztatach tańca, warsztatach kulinarnych oraz zajęciach relaksacyjnych i mindfulness. Rozmawiały o tym, jak rytm dnia, odpoczynek, zdrowe odżywianie i relacje z innymi wpływają na samopoczucie. W części cyfrowej samodzielnie poruszały się po mieście z nawigacją, korzystały z aplikacji tłumaczących w rozmowach z mieszkańcami, z biletów elektronicznych, bezpiecznych płatności oraz wyszukiwały informacje o wydarzeniach kulturalnych.

Najważniejsze obserwacje uczestniczek:

- Przestrzeń publiczna w Maladze jest przyjazna seniorom: nadmorskie promenady, ławki, cień, siłownie plenerowe i dostępny transport zachęcają do wychodzenia z domu.
- Hiszpańscy seniorzy są widoczni w życiu miasta – spacerują, tańczą, spotykają się w kawiarniach i uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych.
- Oferta dla osób starszych jest szeroka i łatwo dostępna, a udział w zajęciach jest traktowany jako naturalna część życia na emeryturze.
- Spotkania z hiszpańskimi rówieśnikami pokazały, że aktywność, ciekawość świata i radość życia nie zależą od wieku.

6. Porównanie z Polską i inspiracje

W obu krajach rodzina jest głównym oparciem dla osób starszych. Hiszpania wcześniej niż Polska stworzyła jednak spójny, ustawowy system wsparcia osób niesamodzielnych oraz rozbudowała powszechnie dostępną teleopiekę. Program turystyki społecznej IMSERSO jest przykładem rozwiązania, które jednocześnie aktywizuje seniorów i wspiera gospodarkę.

Inspiracje do wykorzystania w działaniach Fundacji i lokalnych społeczności:

- zajęcia taneczne i ruchowe na świeżym powietrzu, np. w parkach i na skwerach,
- warsztaty kulinarne łączące naukę zdrowego odżywiania z integracją grupy,
- zajęcia relaksacyjne i mindfulness jako forma dbania o zdrowie psychiczne,
- warsztaty z bezpiecznych płatności i zakupów online oraz korzystania z aplikacji w podróży,
- spotkania informacyjne zachęcające kolejnych seniorów do udziału w mobilnościach Erasmus+.

7. Podsumowanie

Hiszpański model wsparcia osób starszych łączy powszechną służbę zdrowia, ustawowy system opieki nad osobami niesamodzielnymi i bardzo bogatą ofertę aktywizacyjną, tworzoną przez państwo, regiony i gminy. Kultura życia w przestrzeni publicznej sprawia, że seniorzy są aktywni i widoczni w życiu społecznym. Mobilność do Malagi pokazała uczestniczkom, że udział w programie Erasmus+ nie zależy od wieku i jest realną szansą dla seniorów zagrożonych wykluczeniem.

Źródła

- Eurostat – dane demograficzne dotyczące struktury wieku ludności i długości życia (2024).

- Seguridad Social – informacje o systemie emerytalnym.
- IMSERSO – informacje o systemie opieki nad osobami niesamodzielnymi i programach dla seniorów.
- Junta de Andalucía – informacje o Centrach Aktywnego Uczestnictwa i karcie seniora.
- Obserwacje uczestniczek i opiekunów mobilności w Maladze, 19–25.04.2026.

Opracowanie: Fundacja na rzecz edukacji – SMART, Opole, październik 2026 r.

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszą za nie odpowiedzialności.